

Організація колективної діяльності студентів на навчальних заняттях у вищих навчальних закладах I-II рівня акредитації.

Сердюк Т.В.

Україна, Мелітопольський державний промислово-економічний технікум

В данной статье автор анализирует проблему организации коллективной учебной деятельности студентов и характеризует пути её решения в рамках использования в учебном процессе технологии коллективной мыследеятельности.

Колективні форми існування є природними для людини протягом всієї її історії. Можна стверджувати, що здатність до організованої та цілеспрямованої, тобто колективної, діяльності у великій мірі зумовила і виживання людини як біологічного виду, і її розвиток як соціального суб'єкта. Проте технологічні пріоритети розвитку сучасної цивілізації призводять до послаблення та збідніння міжособистісних зв'язків, ідеологія індивідуалізму стає однією з панівних у світі. Ця тенденція визиває занепокоєння в освітній спільноті. Тому, як зауважує Д.Г. Левітас, одним з головних компонентів сучасної освітньої парадигми є розвиток у осіб, що навчаються, потреби жити та працювати разом, в команді [3, с. 9].

Проблеми організованості первинного колективу у психолого-педагогічній науці розроблялися А.С.Макаренком, С.Т. Шацьким, П.П. Блонським, О.С. Залужним, К.К. Платонов, Л.І. Уманським, Г.М. Андрєєвою, А.В. Петровським, А.І. Донцовим, Р.Л Кричевським та іншими.

Актуальність обраної теми зумовлена недостатньою, на наш погляд, увагою спеціалістів до проблем організації колективної навчальної діяльності студентів у вищих навчальних закладах I-II рівня акредитації.

В сучасній педагогічній практиці найбільш часто використовують такі форми колективної роботи: різноманітні прийоми навчання у парах; групова форма організації навчання, зміст якої полягає у створенні тимчасових або постійно діючих робочих мікрогруп, що виконують навчальні завдання; колективно-розподільна форма навчання, для якої притаманно опрацювання кожного окремого питання робочою групою; діалогічні поєднання, під час яких один учень пояснює іншим опрацьований матеріал; колективне навчання за методикою О.Г. Рівіна тощо.

Є.Д. Маргуліс у 1990 р. зауважував, що колективні форми організації навчальної діяльності, незважаючи на їх переваги, не набули широкого та активного впровадження у навчальний процес, не стали системним явищем у вітчизняній освітній практиці[4, с. 10]. Спираючись на власний досвід та досвід своїх колег, можемо стверджувати, що су-

часна ситуація суттєво не змінилася. На наш погляд, слід активізувати роботу з застосування колективних форм навчання, насамперед, у вищих навчальних закладах I-II рівня акредитації, оскільки доцільність використання колективної діяльності студентів зумовлена не тільки її продуктивністю, а і особливостями психологічного розвитку людини у віці раннього юнацтва (15-18 років). Серед інших психовікових особливостей цього періоду дослідники відмічають розвиток потреби у спілкуванні та визначення своєї ролі у групах, до яких належить суб'єкт (навчальний колектив, дворова компанія тощо). У цьому віці людина починає усвідомлювати себе не тільки, як окрему особистість, а й як "члена групи, комунікатора, що встановлює контакти з постійно зростаючим колом людей" [5, с. 91]. Виходячи з цього факту, вважаємо, що при впровадженні новітніх педагогічних технологій у навчальний процес у вищих навчальних закладах I-II рівня акредитації, особливу увагу необхідно приділяти тим освітнім інноваціям, компонентом яких є колективна діяльність студентів. Однією з таких освітніх технологій є технологія колективної мислєдїяльності (автор – доктор педагогічних наук, професор Волжської державної інженерно-педагогічної академії К.Я. Вазіна).

Технологія колективної мислєдїяльності складається з чотирьох технологічних тактів, що постійно повторюються. Перший такт – формулювання та введення у навчальну проблему. Спираючись на початкові знання студентів, викладач спільно з ними визначає навчальну проблему. Другий такт – самостійна діяльність студентів у робочих мікрогрупах, що спрямована на вирішення поставленої навчальної проблеми. Саме організацію таких робочих творчих груп студентів автор технології вважає основою групової педагогіки.

У своїй педагогічній практиці ми використовуємо два методи формування робочих мікрогруп. Перший з них ґрунтується, насамперед, на використанні особливостей нормативно-ролевої структури кожного колективу, згідно з якою кожний член групи відповідно до свого соціального статусу та престижу виконує відведену йому роль. Більшість дослідників не пропонують розгорнуту характеристику можливих ролей, які можуть виконувати члени колективу, констатуючи наявності осіб з високим та низьким статусом [2, с. 75], "авторитетів" та "підлеглих" [6, с 124], суб'єктів, які керують та суб'єктів, які підкорюються [8, с. 99]. На загальну думку, на вершині групової ієрархії знаходяться керівник та лідер. На думку Б.Д. Паригіна, функція керівника полягає у здійсненні регуляції офіційних відносин групи як соціальної організації, тоді як лідер, в основному, регулює міжособистісні стосунки у групі [цит. за 1, с. 209]. Керівником діяльності кожної мікрогрупи є викладач, тому особливу увагу необхідно приділяти вибору лідера кожної робочої групи, оскільки саме від нього у великій мірі залежить продуктивність навчальної діяльності всієї групи. При цьому необхідно брати до уваги

такі характеристики, як тип лідера (мотиваційний лідер, емоційний лідер), стиль керування групою (авторитарний, автократичний, демократичний, потуральний тощо), зміст діяльності лідера (лідер-організатор, тобто той, хто визначає стратегічні цілі діяльності та методи їх досягнення, лідер-виконавець, який організує діяльність колективу та лідер-універсал, який об'єднує стилі організатора та виконавця) та стиль діяльності (лідер-творець, лідер-боєць, лідер-дипломат, лідер-порадник тощо). Перед початком навчального курсу ми, спільно з психологічною службою нашого навчального закладу проводимо психологічне дослідження, спрямоване на виявлення лідерських здібностей у студентів. При формуванні мікрогруп ми обов'язково беремо до уваги результати вивчення особистого ставлення кожного члена академічної групи до колективної діяльності та готовності до неї ("колективісти", "індивідуалісти" "претензійністи", "конформісти", "пасивні" "ізгої" тощо [цит за 7, с. 107]), основних тенденцій поведінки індивіда в групі (залежність, незалежність, товариськість, нетовариськість, "прийняття боротьби", "уникання боротьби"), типів спрямованості особистості (спрямованість на дію, спрямованість на результат, спрямованість на себе), результати діагностики мотивів самоствердження, саморозвитку, прагнення до успіху та запобігання невдачі. На нашу думку, без повної та ретельної діагностики особистості кожного студента неможливо створити працездатний колектив. Проте ми застосовуємо і інший метод формування робочих мікрогруп, який ґрунтується на соціометричному підході. Оскільки для кожного навчального модуля ми змінюємо склад груп та їх лідерів, тому, при застосуванні соціометричного методу, ми пропонуємо кожному лідерові створити власну команду на основі запитання "З ким би Ви хотіли працювати?". Ми продовжуємо дослідження різниці в продуктивності діяльності мікрогруп при застосуванні того чи іншого методу їх формування.

Третій такт – колективне обговорення навчальної проблеми у рамках академічної групи на навчальному занятті. Члени робочих мікрогруп не тільки осмислюють та систематизують знання, що були напрацьовані під час другого такту, але й розвивають свої потреби та вміння щодо продуктивної діяльності у суспільстві. Кожна робоча мікрогрупа у дискусійному полі, що створює дискусійне поле викладач, представляє своє рішення проблемного завдання та аргументовано відстоює свою позицію. В підсумку виробляється спільне рішення навчальної проблеми, формуються вихідні знання. Така форма організації навчальної роботи дозволяє органічно поєднати виконання педагогом виховних та навчальних завдань своєї діяльності, стимулювати розвиток потреби студентів у інтелектуальному та духовному самовдосконаленні. Студенти вчаться не тільки самостійно набувати знання, публічно виступати, вести аргументований та важений диспут, але й розвивають такі соціально значущі вміння, як вміння формувати

та відстоювати власну позицію, як вміння слухати та толерантно ставитися до протилежної думки тощо.

Четвертий такт – вихід на нову проблему. Рішення проблемного завдання необхідно породжує нові запитання, що підводить студентів до усвідомлення та визначення наступної навчальної проблеми.

Підсумовуючи роботу, хочемо відзначити, що саме активне застосування колективної діяльності студентів робить технологію колективної мислєдїяльностї привабливою для впровадження в навчальний процес у вищих навчальних закладах I-II рївня акредитацїї. Спїльна дїяльнїсть сприяє швидкому перетворенню академїчної групи у працездатний колектив, що є одним з найважливіших завдань виховної роботи. В рамках технологїї колективної мислєдїяльностї дїяльнїсть педагога спрямована на виявлення реальної особистїсної позицїї та цїннїсних орієнтацїй кожного студента, що дозволяє, на відмїну від жорстких критерїїв традицїйної системи навчання, створити для кожного студента адекватне поле для ефективної дїяльностї та саморозвитку. Виходячи з цього, ми віднести технологїю колективної мислєдїяльностї до особистїсно-орїєнтованих технологїй, яких потребує сучасна вїтчизняна система освїти.

Перелїк посилань

1. Андреева Г.М. *Социальная психология. Учебник для высших учебных заведений.* — М.: Аспект Пресс, 1999. — 376 с.
2. Кричевский Р.Л., Дубовская Е.М. *Психология малой группы: теоретический и прикладной аспекты.* — М.: Изд-во МГУ, 1991. — 207 с.
3. Левитас Д.Г. *Автодидактика. Теория и практика конструирования собственных технологий обучения.* — М.: Издательство психолого-социального института, 2003. — 320 с.
4. Маргулис Е.Д. *Коллективная деятельность учащихся. Проблемы обучения (Учеб. метод. пособие).* — К.: Выща школа, 1990. — 135 с.
5. Панок В.Г., Рудь Г.В. *Психология житевого иляху особистостї: Монографїя.* — К.: Ніка-Центр, 2006. — 280 с.
6. Петровский А.В. *Личность. Деятельность. Коллектив.* — М.: Политиздат, 1982. — 255 с.
7. Платонов Ю.П. *Психология коллективной деятельности: теоретико-методологический аспект.* — Л.: Изд-во ЛГУ, 1990. — 184 с.
8. Чернышев А.С., Крикунов А.С. *Социально-психологические основы организованности коллектива.* — Воронеж. Изд-во ВГУ, 1991. — 164 с.